

**Raymond Chandler (1888 – 1959): Zlaté rybičky
(1936)**

Kapitola 1

Toho dne jsem neměl nic na práci, krom klácení nohama, a tak jsem doháněl, co jsem zameškal. Otevřeným oknem kanceláře vhněl svěží teplý vánek saze z naftového topení hotelu Mansion, který stál na protější straně ulice, a na skleněnou desku mého psacího stolu padala černá zrníčka jako pyl na nezastavěnou parcelu.

Zrovna jsem uvažoval, že si zaskočím na oběd, když vešla Kathy Hornová.

Byla to vysoká, ošumělá blondýna se smutnými očima, která bývala policistkou a přišla o místo, když si vzala nanicovatého padělatele šeků Johnnyho Horna, aby ho uvedla na správnou cestu. Napravit se jí ho nepodařilo, a teď čekala, až ho pustí z vězení, aby to s ním zkusila znovu.

Zatím prodávala v hotelu Mansion doutníky a dívala se na oblaka dýmu ze šestákových cigár, která kouřili různí šizuňkové. (...) Posadila se, otevřela velkou lesklou kabelku, vytáhla krabičku cigaret a mým stolním zapalovačem si jednu zapálila. Vyfoukla obláček kouře a pokrčila přitom nos.

„Slyšel jste někdy o Leandrových perlách?“ zeptala se. „Páni, ten modrý serž se leskne jako hedvábí. Podle toho kvádra, co nosíte, máte v bance jistě fůru peněz.“

„Dvakrát jste vedle,“ řekl jsem. „O těch perlách jsem nikdy neslyšel a žádné peníze v bance nemám.“

„Tak byste se třeba rád šábnul o pětadvacet táců.“

Zapálil jsem si jednu z jejích cigaret. Vstala a šla zavřít okno. „Toho hotelového čoudu mám dost v práci.“

Znovu se posadila a pokračovala: „Stalo se to před devatenácti lety. Ten chlápek si odseděl patnáct let v Leavenworthu a je už čtyři roky venku. Koupil je prachatý dřevař Sol Leander své ženě – teda ty dvě perly. Stály ho dvě stě táců.“

„To je museli přivést dodávkou,“ řekl jsem.

„Vidím, že o perlách moc velkou páru nemáte,“ řekla Kathy Hornová. „Nezáleží jen na tom, jak jsou velké. Přitom dnes ty perly mají mnohem větší cenu než tenkrát, a ta odměna pětadvacet táců, kterou vypsala pojišťovna Reliance, pořád ještě platí.“

„Už chápu,“ řekl jsem. „Ty perly někdo štípl.“

„Tak vida, konečně jste nabral drobet kyslíku.“ Odhodila ještě hořící cigaretu do popelníku a podle dámského zlovyku ji tam nechala čoudit. „Proto ten chlápek seděl v Leavenworthu, jenže nikdy mu nedokázali, že ty perly má. Vykradl poštovní vůz. Nějak se v něm schoval a ve Wyomingu zastřelil poštovního úředníka, sebral doporučenou poštu a upláchl. Dostal se až do Britské Kolumbie, než ho zmáčkli. Ale z toho, co vzal, nedostali nic – aspoň tenkrát. Chytili jenom jeho. Dostal doživotí.“

„Jestli to bude dlouhé povídání, měli bychom se napít.“

„Před západem slunce nikdy nepiju. To člověka zkazí.“

„Podle vás musejí být Eskymáci úplně chuděrové, přinejmenším v létě.“

Dívala se, jak vytahuju svou plochou lahvičku. Pak pokračovala: „Ten chlápek se jmenuje Sype, Willy Sype. Udělal to docela sám. A nekápl božskou, ani nepípl. Po patnácti dlouhých letech mu řekli, že mu zbytek trestu prominou, jestli prozradí, kam tu kořist schoval. Vrátil jim všechno kromě perel.“

Kathy Hornová vypravuje Philu Marlowovi, jak se o celé záležitosti dozvěděla. Bydlí v dvojdomku na kraji města a jednu polovinu pronajímá narkomanovi-kokainistovi zvanému Loupáček Mardo. Ten před lety seděl ve vězení na jedné cele se Sypem. Sype tehdy jednou vypil jakýsi lihový chemický přípravek a v opilosti, kterou si tím přivodil, prozradil, že Leandrovny perly má někde schované. Loupáček nepobyl ve vězení dlouho, a když pustili také Sypa, vypátral jeho nové bydliště. Rozhodl se, že Sypa přinutí perly vydat, a získá tak odměnu od pojišťovny. K tomu ovšem potřebuje parťáka. V drogovém rauši se o tom všem před Kathy podřekl a ta z něj vytáhla další informace včetně faktu, že Sype si změnil jméno a žije u města Olympia na severozápadě Spojených států. Kathy nabídne Marlowovi, aby se role Mardova společníka ujal, a sama si od toho slibuje malý podíl na odměně od pojišťovny, až budou perly na světě a v pořádku odevzdány. S celou záležitostí je ovšem třeba spěchat, protože Mardo se nedávno něčeho vyděsil. Ted' čeká na Marlowa ve svém bytě v Kathyině domku a Kathy podává Marlowovi klíče a lístek s adresou.

„Dobře,“ řekl jsem. Vyfoukl jsem kouř ke stropu a upřeně se na ni zadíval.

„Já si žádné velké nároky dělat nemůžu,“ řekla. „Snad vůbec žádné. Ale kdyby mi to hodilo jeden nebo dva tácy, počkám, až Johnnyho pustí, a možná...“

„...a možná ho udržíte na správné cestě,“ řekl jsem. „To je sen, Kathy. To všechno je jenom sen. Když to ale vyjde, tak berete třetinu.“

Zalapala po dechu a pronikavě se na mě dívala, aby se nedala do breku. Zamířila ke dveřím, zastavila se a zase se vrátila.

„To ještě není všecko. Jde o toho starýho Sypa.

Odkroutil si svých patnáct let. Zaplatil za to. Pořádně za to zaplatil. Nezdá se vám, že jednáme tak trochu sprostě?“

Zavrtěl jsem hlavou. „On ty perly ukradl, ne? A zabil člověka. Z čeho žije?“

„Jeho žena má peníze,“ řekla Kathy Hornová. „On si jenom hraje se zlatejma rybičkama.“

„Se zlatejma rybičkama?“ řekl jsem. „Ať se jde bodnout.“

Potom odešla.

Kapitola 2

(...) Zaparkoval jsem vůz, vyšlapal pravoúhlé schody a prošel po cestičce lemované karafiáty. Po dalším schodišti jsem došel k místu, kde visela ta cedulka. Tady by měl ten podnájemník bydlet. Zazvonil jsem. Nikdo nepřišel otevřít, a tak jsem přešel k sousedním dveřím. Ani tam mi nikdo neotevřel.

Zatímco jsem čekal, projel zatačkou šedý dodge a drobná úhledná dívka v modrém ke mně na vteřinu zvedla oči. Neviděl jsem, kdo s ní je ještě ve voze. Příliš jsem se o to nestaral. Nevěděl jsem, že to je důležité.

Marlowe odemkne a vstoupí do Kathyiny poloviny domku. Spojovacími dveřmi projde do Loupáčkova bytu.

Kráčel jsem dál dozadu, prošel druhou koupelnou a zaklepal na zavřené dveře, které odpovídaly dveřím do Kathyiny ložnice v druhé polovině domku.

Nikdo se neozýval. Stiskl jsem kliku a vstoupil dovnitř. Mužik, který ležel na posteli, byl patrně Loupáček Mardo. Všiml jsem si nejdřív jeho nohou, neboť Mardo měl na sobě kalhoty a košili, ale

nohy, které mu visely přes okraj postele, měl bosé. Provazem obtočeným kolem kotníků byly připoutány k pelesti.

Měl chodidla spálená až na živé maso. Přestože okno bylo otevřené, v pokoji byl cítit pach připáleného masa a taky pach doutnajícího dřeva. Na stole stála horká elektrická žehlička. Šel jsem a vypnul ji. (...)

Vrátil jsem se do kuchyně Kathy Hornové, vyšťoural v ledničce půllitrovku brooklynské whisky a dal si několik loků. Chvilí jsem zhluboka oddechoval a díval se oknem ven na ty nezastavěné parcely. (...)

Vrátil jsem se do pokoje, kde ležel Mardo. Hnědé sako s červenými proužky viselo přes židli se zpřevracenými kapsami, jejichž obsah se povaloval na podlaze.

Mardo měl na sobě kalhoty stejné barvy a vzorku a kapsy rovněž zpřevracené. (...)

Byl to malý chlápek, nanejvýš tak metr šedesát, s prořídilými hnědými vlasy a velkýma ušima. Oči měl bezbarvé. Jen oči, široce rozevřené a naprosto mrtvé oči. Paže měl odtažené od těla a zápěstí svázaná provazem, který se ztrácel pod postelí.

Díval jsem se, jestli na něm nenajdu stopy po bodné nebo střílné ráně, ale nenašel jsem nic. Kromě těch chodidel nebyly nikde stopy násilí. Nervový šok či srdeční slabost – nebo obojí dohromady – způsobily jeho smrt. Mardo byl ještě vlažný. Roubík, který měl v ústech, byl teplý a vlhký.

Otřel jsem všechno, čeho jsem se dotkl, a než jsem vyšel z domu, díval jsem se chvíli ven z Kathyina předního okna.

Marlowe navštíví Kathy v jejím krámku a o všem jí řekne. Vyzve ji, aby až se vrátí domů, zavolala policii a řekla jí, že Mardovu mrtvolu právě objevila a že netuší, co se mohlo stát; o Marlowovi ať se nezmiňuje. Musí být statečná a všechno to psychicky zvládnout.

Kapitola 3

Marlowe zajde do pojišťovny, oznámí tam, že má v úmyslu najít Leandrovu perly, a ujistí se, že vysoká odměna za jejich odevzdání stále platí. Úředník však Marlowovi odmítne poskytnout jakoukoli pomoc; v úspěch jeho akce ani nevěří.

Bylo tři čtvrti na šest, když jsem se vrátil do kanceláře. Dal jsem si pár loků, nacpal si dýmku a usedl, abych z hlavy tahal rozumy. Zadrnčel telefon.

Ženský hlas řekl: „Marlowe?“ Byl to slabý, nervózní, chladný hlas. Slyšel jsem jej poprvé.

„Jo.“

„Měl byste zajít za Rush Madderem. Znáte ho?“

„Ne,“ zalhal jsem. „Proč tam mám zajít?“

Ve sluchátku se ozval zvonivý a mrazivý smích. „Kvůli jednomu chlápku s bolavýma nohama,“ řekl hlas.

Ozvalo se cvaknutí. Také jsem odložil sluchátko, zapálil sirku a díval se upřeně na stěnu, až mi plamen ožehl prsty.

Rush Madder byl pokoutní advokát, který bydlel v Quornově domě. Handrkoval se za klienty o vyšší bolestně, psal stížnosti kverulantům, obstarával alibi – zkrátka dělal všechno to, co se pohybovalo na samé hranici zákona, na čem se ale dalo něco vyzískat. Nikdy jsem neslyšel, že by měl prsty v nějaké větší věci – jako třeba pálit lidem nohy.

Kapitola 4

Marlowe se vypraví za Madderem do jeho ošumělé kanceláře. Advokát v hovoru, který vede v opatrných náznacích, prozradí, že usiluje o Leandrovu perly a že ví, že Marlowe také. Protože

zřejmě každý z nich má k věci nějaké dílčí informace, bylo by dobré, kdyby se spojili a navzájem vyložili karty na stůl.

„Kdopak je ta sýkorka?“ zeptal jsem se.

„Co? Jaká sýkorka?“ Ani teď nevzhlédl.

„Ta, co mi telefonovala.“

„Vám někdo telefonoval?“

Sáhl jsem po jeho telefonním přístroji, který patřil k těm starým typům s kolmo pověšeným sluchátkem. Zvedl jsem je a začal zvolna vytáčet číslo policejního ředitelství. Věděl jsem, že to číslo zná stejně dobře jako své boty.

Natáhl ruku a zmáčkl vidlici. „No tak, koukejte,“ zanařikal. „Berete to moc hopem. (...) Musíte to řešit takhle?“ (...)

„Musíte konečně přestat okolkovat,“ zavrčel jsem. „Mluvte k věci. Jestli pro mě nějakou práci máte, je to asi špinavost, se kterou nechci nic mít. Ale aspoň vás vyslechnu.“ Kývl hlavou. Byl zase ve své kůži. Věděl, že jsem mu hrozil naplano. (...)

„(...) Carol vás viděla jít do toho domu a taky pak ven. Žádní poldové se tam neobjevili.“

„Carol?“

„Carol Donovanová. Moje přítelkyně. Ona vám telefonovala.“

Přikývl jsem. „Pokračujte.“ (...)

V očích se mu zatřpytilo. Přál si, aby vypadal vzrušeně, ale nepodařilo se mu to. Nezvýšil hlas, když řekl chladně: „Carol to malé pivo jednou navečer nabalila. Takový bláznivý číslo, celý nacucaný sněhem, ale v makovici se mu pořád honila jedna myšlenka. Mluvil o perlách a o nějakém starém chlápku ze severozápadu či z Kanady, co před dlouhými lety ty perly štípl, a kde bydlí. Byl mazaný jako liška. Neřekl ani ň. Nevím proč.“

„Třeba čekal, až mu někdo spálí chodidla,“ řekl jsem.

Madderovi se roztřásl rty a na čele se mu zaperlil nový pot.

„Já mu to neudělal,“ řekl zastřeným hlasem.

„Vy nebo Carol, jakýpak je v tom rozdíl? Ten mrňavý chlápek zemřel. Dá se to kvalifikovat jako vražda. Nedověděli jste se to, co jste chtěli. Proto jsem tady. Myslíte, že já vám tu informaci dám. Podobné nápady vypusťte z hlavy. (...)“

Ušklíbl se, jako by mu to působilo bolest. Vrtěl se chvíli na židli, povytáhl postranní šuple a na stůl postavil úhledně tvarovanou láhev a dvě skleničky s barevným proužkem. Zašeptal: „Půjdeme na holport. Vy a já. Carol necháme plavat. Je zatraceně tvrdá, Marlowe. Poznal jsem drsný ženský, ale tahle udělá rýhu do kalené oceli. Když se na ni kouknete, ani byste se toho nenadál, že ne?“

„Měl bych ji znát?“

„Myslím, že jo. Říkala, že jste ji viděl.“

„Aha, to děvče v dodgi.“

Kývl, nalil dvě pořádné dávky, láhev zastrčil do šuplete a vstal. „Zředěnou? Já si vodu dávám.“

„Ne,“ řekl jsem. (...)

Přešel k umyvadlu ve výklenku zdi, natočil si vodu a vrátil se s poloplnou sklenkou. Posadil se, zazubil se a pozvedl sklenku.

Napili jsme se.

Kapitola 5

Zatím jsem udělal jenom čtyři chyby. Předně, že jsem se do toho vůbec míchal, i když mě o to Kathy Hornová žádala. Za druhé, že jsem toho nenechal, když jsem našel mrtvolu Loupáčka Mardo. Za třetí jsem Rush Madderovi neměl dávat najevo, že vím, o čem je řeč. A moje čtvrtá a největší chyba byla, že jsem pil tu whisky.

Hned jak jsem ji do sebe obrátil, cítil jsem, že chutná nějak podivně. Potom přišel ten jasnozřivý okamžik, kdy jsem věděl, jako kdybych to na vlastní oči viděl, že si Madder vyměnil sklenku za jinou, kterou měl v tom výklenku připravenou.

Chvilí jsem nehybně seděl s prázdnou sklenkou v prstech a pokoušel se vzchopit. Madderova tvář se zvětšovala, zamlžovala a ztrácela ostré kontury. Zatímco mě pozoroval, na jeho tučné tváři se pod charliechanovským knírem zvolna šířil křečovitý úšklebek.

Sáhl jsem do zadní kapsy kalhot a vytáhl zmuchlaný kapesník. V něm zabalený malý obušek zabiják asi vidět nebylo, poněvadž Madder se nepohnul, i když sunul ruku pod sako.

Zvedl jsem se, opile se zapotácel a uhodil ho přímo do temene.

Vyboulil oči. Pokoušel se vstát. Klepl jsem ho do brady. (...)

Došel jsem až ke spojovacím dveřím a zkusil kliku. Dveře byly zamčené. Už jsem vrávorál. (...)

Velmi hezká černovlasá dívka s šedýma očima vyšla ze šatníku a revolverem ráže 32 na mne zamířila.

Měla na sobě atraktivně střižené modré šaty. (...) Lesklé černé vlasy jí spadaly kolem obličeje. Oči měly břidlicově šedou barvu, dívaly se chladně a zároveň bezstarostně. Měla svěží, mladou a jemnou tvář, ale tvrdou jako rydlo.

„No tak, Marlowe. Lehněte si a vyspěte se. Jste hotov.“

Klopýtavě jsem k ní vykročil, mávaje zabijákem. Jak se pohnula, její tvář se před mýma očima zvětšovala, její rysy se měnily a rozkmitaly. Revolver, který držela v ruce, vypadal chvíli jako párátko, a hned zase jako tunel.

„Nebud' labuť, Marlowe,“ řekla. „Pár hodin se vyspíš, a my zas budeme mít těch pár hodin náskok. Nechtěj, abych vystřelila. To myslím vážně.“

„Jděte se bodnout,“ zamumlal jsem. „To vám věřím.“

„Kápls na to, bobečku. Musíš paničku poslechnout. Tak je to dobře. Sedni si.“

Podlaha se nadzvedla a udeřila mě. Houkala se jako vor na rozbouřeném moři. Přidržel jsem se podlahy dlaněmi, ale v prstech jsem už neměl cit. Celé tělo jsem měl strnulé.

Pokoušel jsem se na ni upřeně zadívat: „Cha! Že-žena vražed-ni-ce!“ zahihňal jsem se.

Odpověděl mi mrazivý smích, který jsem však skoro neslyšel. V mé hlavě duněly bubny, válečné bubny vzdálené džungle. Světlo se střídalo s tmavými stíny a v korunách stromů šelestil vítr. Nechtěl jsem si lehnout. Přece jsem si lehl. (...)

Než jsem ztratil vědomí, nejasně jsem pocítil bouchnutí, které znělo skoro jako výstřel. Doufal jsme, že zastřelila Maddera, to však neudělala. Jen mi pomohla rychleji do bezvědomí – mým vlastním zabijákem.

Když se Marlowe probral, byla už noc. Madderova kancelář nesla stopy rychlého sbalení věcí a kvapného odchodu. Marlowe také odejde, v baru si dá panáka brandy a odjede svým autem domů. Sbalí si zavazadlo na cestu a vtom zazvoní telefon.

Kathy Hornová řekla: „Tak jste ještě neodjel. Doufala jsem, že vás zastihnu.“

„Jste sama?“ zeptal jsem se hlasem pořád ještě dost zastřeným.

„Ano, ne však dlouho. Celé hodiny se tady poldíci jen hemžili. Celkem vzato, chovali se hrozně slušně. Mají podezření, že si někdo vyřídil starý účet.“

„A váš telefon je patrně odposloucháván,“ zavrčel jsem. „Kam jsem měl podle vás odjet?“

„No, víte přece. Vaše děvče mi to řeklo.“

„Taková drobná brunetka? Velmi sebevědomé vystupování? Jmenuje se Carol Donovanová?“

„Měla vaši vizitku. Copak to nebyla...“

„Já žádné děvče nemám,“ řekl jsem studeně. „A vsadím se, že vám jen tak mimochodem bezmyšlenkovitě vyklouzlo jméno – jméno města tam na severu. Mám pravdu?“

„A-ano,“ přiznala se Kathy Hornová slabým hlasem.

Noční letadlo na sever jsem ještě stihl.

Let byl příjemný až na to, že mě bolela hlava a toužil jsem nesmírně po ledové vodě. (...)

Raymond Chandler, Maléry jsou můj denní chleba, Praha 2005, s. 143 – 162. Přeložil František Jungwirth. Nepatrně upraveno.

Poznámky a vysvětlivky:

brandy [brændi]; **Britská Kolumbie** – provincie na jihozápadě Kanady; **dodge** [dodž] – americká značka robustních osobních automobilů; **Carol Donovanová** [kærəl donəvənová]; **Kathy Hornová** [kæθi ho:nová]; **charliechanovský** [ča:liča:novský] – v elegantním stylu literárního a filmového detektiva Charlie Chana z Havajských ostrovů; **Johnny** [džony]; **Leavenworth** [levnwə:θ]; **Rush Madder** [raš mædə]; **Mansion** [mænʃən]; **Phil Marlowe** [fil ma:ləu]; **Olympia** [əu'limpiə]; **Reliance** [ri'laiəns]; **serž** – hustá tkanina s mírným leskem; **sníh** – v argotu *kokain*; **Willy Sype** [wili saip]; **Wyoming** [wai'oumiŋ] – stát na severozápadě Spojených států.

Raymond Chandler: Zlaté rybičky: poznámky k interpretaci

Chandlerovy *Zlaté rybičky* jsou velmi dobrým příkladem **drsné** (hlavně americké) **školy detektivky** (hard-boiled fiction, která ovšem ve své podstatě přesahuje detektivní žánr). Nejprve se podívejme na **hlavní postavu**. Skutečnost, že vypravěč je zároveň hrdinou, zvyšuje **autentičnost příběhu** (v detektivkách anglické školy je vypravěč spíše jen pozorovatelem: doktor Watson v případech Sherlocka Holmese, kapitán Hastings v příbězích Hercula Poirota). Chandlerův čtenář totiž má možnost detektivovi vstoupit do hlavy a intenzivněji s ním promýšlet zákruty případu. Takový pátrač také nemůže před čtenářem skrýt své pochybnosti, deziluzi, pocity zmaru ani své erotické touhy, takže působí životně – jako člověk, kterého důvěrně známe.

Detektivova charakteristika je odvozena od hrdinů **dobrodružných příběhů** – mýtů stejně jako třeba westernů. S tím souvisí také povaha **dějiště**. Zatímco prostor v detektivkách anglické školy má povahu limitované šachovnice (šlechtické sídlo u Doylea, mezinárodní expres uvízlý v závěji či výletní parník na Nilu u Agathy Christie), Chandlerův hrdina putuje neznámým prostředím, jež se před ním jen postupně otevírá; snadno tu najdeme podobnost s **questem** – napínavou (sebe)poznávací poutí ve starší epice, byť u Chandlera vsazenou do moderního velkoměsta.

Můžeme pokračovat a Zlatými rybičkami konkrétně ilustrovat všechny Chandlerovy **teze z eseje Prosté umění vraždy**. V Chandlerových příbězích se zločin realisticky rodí v **kriminogenním prostředí** recidivistů, podvodníků, ale i psychopatických osobností (zatímco Agatha Christie nachází vrahy výhradně ve středních a vyšších společenských vrstvách – ne však proto, že by byla sociální revolucionářkou, ale právě naopak: jiné, nižší prostředí pro ni prakticky neexistuje). S tím u Chandlera souvisí **přirozený, hovorový jazyk** postav a **detailní zobrazení** mimiky, gest apod.

Všimněme si, že Phil Marlowe má sice ke světu, v němž se rodí zločin, blízko svou společenskou pozici, ale odlišuje se **instinktivním smyslem pro spravedlnost**: vrátit perly pojišťovně a spokojit se s nálezným je jediným legálním řešením celé kauzy.

A na závěr se podívejme na **roli žen**. U Doylea je půvabná dívka bezbranným objektem zločinných záměrů a detektiv se jejího případu ujímá způsobem, který, kdyby pátrač nebyl vůči ženám tak netečný, by jistě skončil navázáním milostného vztahu. Chandlerův hrdina se ochranně zachová k životní ztroskotankyni, k níž si žádný erotický poměr ani vytvořit nemůže, a naopak dívka, která opravdu vyzařuje ženskou krásu, je ohniskem všeho zla v příběhu. Tento příkrý, ovšem reálnému životu bližší rozpor mezi exteriérem postav a jejich skutečnými vlastnostmi je dalším z rysů, jimiž se Chandler vřazuje do proudu **moderní realistické beletrie**.

<http://lenouveaucenacle.fr/le-retour-du-prive-phil-marlowe>

<http://www.lacultura.cz/wp-content/uploads/2012/05/Raymond-Chandler2.jpg>

http://img.radio.cz/pictures/filmy/mazany_filip.jpg